

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.14 (3374) ●

● ЧАЦВЕР, 10 КРАСАВІКА, 2014

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Камертон для фестывалю
Самарскія беларусы адзначалі Дзень яднання гала-канцэрта юных артыстаў **Стар. 2**

Гісторыя роду — гісторыя краіны
Навука і мастацтва супольна ўдзельнічаюць у вяртанні гістарычна-культурнай спадчыны **Стар. 3**

Сяброўства зямляцае сілы дае!
Стар. 4

РАЗАМ

Наша залатая Даша

Знакамітая біятланістка Дар’я Домрачава прызналася: яшчэ нідзе ў замежжы землякі-беларусы не сустракалі яе так цёпла, як у расійскім Сыктыўкары

Пра тое, што Дар’я Домрачава едзе ў Сыктыўкар, мы даведаліся з інтэрнэта. Тройчы чэмпіёнку Алімпійскіх гульняў у Сочы, Героя Беларусі запрасілі як ганаровую госцю на спартыўна-этнакультурнае мерапрыемства “Зімовая Ўбіца”, што ладзіцца ў Рэспубліцы Комі на тэрыторыі Фіна-вугорскага этнакультурнага парка ў старадаўнім сяле Ўб. Аргпадрахтоўку вяло Міністэрства нацыянальнай палітыкі Комі, і міністр Галіна Габушава тэлефанавала мне як старшыні нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусь”, расказала пра дэталі візіту: дзе спыніцца зямлячка, колькі ў нас прабудзе. Узнікла ідэя: добра б нам, беларусам Комі, сустрэнецца з Дар’яй! Думалі з Галінай Івананай разам, як гэта лепш арганізаваць, і вырашылі: найлепш сустрэчу зладзіць у гатэлі прама ў дзень прыезду.

Пачалі рыхтавацца да падзеі, і 28 сакавіка ўжо віталі суветна вядомую біятланістку ў Сыктыўкары. Нягледзячы на позні час, на сустрэчу з Домрачавай прыйшло больш за 20 беларусаў, некаторыя з нас і ў нацыянальных строях. Прыйшла, скажам, беларуская сям’я Кір’янавых: шэсць чалавек — і ўсе лыжнікі! Унукі Іван

Беларусы розных пакаленняў сустракалі Дар’ю Домрачаву ў гатэлі Сыктыўкара

і Саша, ім 13 і 10 гадоў, на гарадскіх лыжных гонках сярод равеснікаў занялі адпаведна 4-е і 6-е месцы. У прызёрах былі сын главы сямейства з нявесткай. Карацей, беларусы —

спартыўная нацыя!

Калі наша зямлячка ды іншыя госці з’явіліся ў гатэлі, я абняў спартсменку са словамі: “Наша Дар’я”. Яна здзівілася: чаму наша? А таму,

адказаў, што мы, беларусы Комі, сустракаем дарагую зямлячку, і што за яе тут пад час Алімпіяды перажывалі. Удакладніў: і за спартсменаў Расіі, але і за беларуску Дар’ю! → **Стар. 2**

ВЕСТКІ

Наўрыз — гэта дыханне вясны

Беларускія мелодыі гучалі пад час канцэрта-сустрэчы ў Астане

У Нацыянальнай акадэмічнай бібліятэцы Казахстана ладзілася канцэрт-сустрэча ў гонар свята Наўрыз: пад час яго казахі спрадвекку віталі надыход вясны. У зале былі салдаты Рэспубліканскай гвардыі Казахстана, а на сцэне — рускі гурт “Ладушкі”, украінскі “Чарвона Колына”, казахскі “Шанырак” і наш фальклорны беларускі ансамбль “Вясёлка”. Песні пра вясну, каханне, родныя мясціны — яны ёсць у розных народаў, гучалі і на гэты раз. Між тым у рэпертуары ўсіх этнагуртоў былі і песні на казахскай мове. Зала весела і дружна падпявала артыстам.

Сярод удзячных глядачоў быў паэт, падпалкоўнік запаса Уладзімір Пятроў, які родам з Беларусі. Гурт “Ладушкі” выконваў песню на яго словы “Матчын парог”. Цёплай, задушэўнай яна атрымалася. Потым Уладзімір Іванавіч чытаў свае вершы. Гучалі таксама паэтычныя творы пра Казахстан, які стаў родным домам для людзей многіх нацыянальнасцяў, у тым ліку і нашых суродзічаў-беларусаў. На завяршэнне канцэрта-сустрэчы ўсе артысты сабраліся ў круг і спявалі песню “Славяне”.

Алесь Гасько, студэнтка, г. Астана

СВОЙ ШЛЯХ

Казкі і ява Пятра Васючэнкі

Пісьменнік і літаратуразнаўца сам шукаў сляды міфічнага цмока і лічыць, што жанр фэнтэзі прыжыўся ў беларускай літаратуры даўно — у форме літаратурнай казкі

Людміла Малей

Каля двух соцён літаратурных твораў і навуковых работ — яго набытак на ніве слова. З найбольш вядомых — даследаванні “Драматургія і час”, “Драматургічная спадчына Янкі Купалы”, зборнік прозы “Белы мурашнік”, цыкл казак “Прыгоды паноў Кубліцкага ды Заблоцкага”, зборнік п’ес “Маленькі збраяносец”. Творы перакладаліся на англійскую, балгарскую, нямецкую, польскую, рускую, славацкую і чэшскую мовы, яны запатрабаваныя і ў Беларусі. Навуковец, выкладчык, пісьменнік, крытык, эсэіст... Пятро Васючэнка піша наведы і прыпавесці, дзіцячыя апавяданні і казкі, а таксама п’есы. Даследуе творчую спадчыну класікаў літаратуры, творчасць сучасных пісьменнікаў. Вось такі “ча-

лавек-аркестр”...

З дацэнтам Пятром Васючэнкам мы сустрэліся на кафедры беларускай мовы і літаратуры Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта, якую ён узначальвае. І размову пачалі з яго кандыдацкай, тэма якой была: “Вайна і дзяцінства. Мастацкае асваенне праблемы ў беларускай прозе 60-70-х гадоў”.

— **Пятро Васілевіч, вы ж — чалавек пасляваенны. А чаму абралі такую тэму?**

— Па тым часе, калі вёў даследаванні, гэта была перадавая, нават авангардысцкая тэма. Вайна ж закранула ўсе беларускія сем’і. Мой бацька быў яе ўдзельнікам, вярнуўся дадому паранены, пакалечены. І маці бедавала, ведала, што такое сіроцкае дзяцінства. Так што вайна — гэта частка і майго

жыцця. Таму навуковы кіраўнік Іван Навуменка і прапанаваў разгледзець тэму вайны такім чынам. Увогуле ж я не збіраўся ісці ні ў навуку, ні ў літаратуру — пасля школы закончыў факультэт журналістыкі БДУ. Потым была аспірантура акадэмічнага Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы, папрацаваў там, а з 1997-га ўзначаліў кафедру.

— **Некаму, мабыць, падасца, што вы ў прафесійных пошуках былі неспаспяхоўным...**

— То можа так і ёсць! А з другога боку: ну што мог ведаць пра жыццё 17-гадовага юнака? Журналістыка ж дала магчымасць пабачыць свет, знаёміцца з цікавымі людзьмі. Я аб’ездзіў усю Беларусь, ды і сёння падарожнічаю. Люблю выбірацца ў тыя мясціны, дзе раней не быў. Падарожнічаць за мяжой таксама

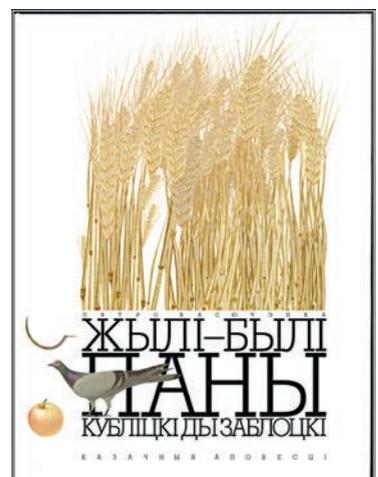
цікава, але Беларусь мяне прыцягвае асабліва.

— **У вашых творах, асабліва дзіцячых, шмат прыгод. А самі вы, напрыклад, цмока шукалі?**

— Пішацца найлепш пра тое, што сам паспрабаваў. Шукаў і міфічнага цмока, нават знайшоў яго сляды, цікавыя гісторыі, якія можна было скарыстаць у творчасці. А навукай заняўся дзякуючы прафесару Ефрасінні Бондаравай. Ды мяне вабіла праца з моладдзю, і мая першая кніжка “Белы мурашнік” — пра студэнцтва. У свой час выбіраў: ісці ў журналістыку ці ў біялогію. Хоць абраў журналістыку, але збярог у душы любоў да прыроды, цікавасць да фаўны, усяго жывога, нават да міфічных цмокаў.

— **Як у вас на ўсё хапае часу?**

— Неяк выкручваюся, хоць

Вокладка кнігі Пятра Васючэнкі

на шостым дзясятку стала цяжэй. Але знаходжу час увечары і за кампутарам пасядзець, і кніжку прачытаць. Люблю Канта, чытаю містыку, дэтэктывы, сваё пішу... Тут ёсць адзін вялікі сакрэт: рабі тое, што табе падабаецца, тады ўсё будзе атрымлівацца. А мне падабаецца тое, чым займаюся. Ужо амаль гатова доктарская: пра сімвалізм ў беларускай літаратуры. Манаграфію напісаў — рыхтую публікацыю, ну і гэтак далей, каб абараніцца. → **Стар. 3**

ФАРБЫ СВЯТА

Камертон для фестывалю

Самарскія беларусы адзначалі Дзень яднання гала-канцэрта

Толькі ў тым грамадстве ёсць надзея на заможную будучыню, дзе ўмацоўваюць адзінства, стваральна працуюць, умеюць ладзіць грамадскі дыялог. Прыклад Беларусі і Расіі, якія штогод 2 красавіка святкуюць Дзень яднання, вельмі каштоўны. Свята сведчыць: мы выбудоўваем адносіны на прынцыпах сяброўства, добрасуседства.

На самарскай зямлі да свята суполка “Руска-Беларускае Братэрства 2000” штогод ладзіць вялікі абласны дзіцячы фестываль руска-беларускага мастацтва “Адзінства”. “Мы моцныя, калі разам, і таму спрыяем паразуменню паміж рускімі і беларусамі, праз самабытнае рускае і беларускае мастацтва ўмацоўваем адзінства, — гаворыць прэзідэнт суполкі Ірына Глуская. — Творчы форум ладзілі ў 11-ы раз, і кожны год прыносім ў праграму нешта новае. Сёлета ў фестывалі запрасілі паўдзельнічаць дзяцей з асаблівасцямі развіцця. Гэта была для іх добрая пляцоўка для творчай самарэалізацыі. І бачылі б вы шчаслівыя вочы тых дзяцей на сцэне!”

10-гадовая Лізавета Глубінец выканала песні “Васільковае неба” і “Белая ластаўка” з рэпертуару Алены Ланской. Слухалі пледачы яе адметны голас, бачылі, з якой любоўю выконвае дзяўчына беларускія песні — і дапамагалі апладысмантамі, падпявалі. А колькі ж цеплыні ў тых простых словах: “Я дыхаю табою, Беларусь, Табе і спавядаюся, і веру/ І васількамі вышыты абрус/ Сцялю на твой высокі белы бераг...”. Юная спявачка ўшанавана дыпламам II ступені. Дарэчы, вакалам з Лізаветай займаецца педагог вышэйшай катэгорыі, актывістка суполкі беларусаў, салістка гурта “Каданс” Іна Сухачэўская.

Равеснік Лізаветы Уладзімір Бабашка станцаваў беларускі народны танец “Крыжачок”, потым

На святочнай самарскай сцэне — самыя юныя ўдзельнікі фестывалю “Адзінства”

граў на фартэп’яна вядомую песню “Свеціць месяц”. З ім займаецца педагог Вераніка Зубкова. Уладзімір стаў лаўрэатам III ступені ў намінацыі “Інструментальнае выканальніцкае мастацтва”, атрымаў дыплом і ў намінацыі “Эстрадны вакал”.

Ірына Глуская сцвярджае, што фестываль “раскатаўся”, паўдзельнічаць у ім — усё больш ахвотнікаў, хоць адбор ідзе на высокім узроўні. Як вядома, сёлета ў Расіі — Год культуры, а Беларусь адзначае 70-годдзе вызвалення ад фашысцкіх захопнікаў. Гэта і былі своеасаблівыя “камертоны” для настройкі фестывалю “Адзінства”-2014. Сяброўства і згода, патрыятызм і гераізм, культура Беларусі і Расіі — вось агульная плынь падзеі. Як “плыць” — выбірай сам,

толькі з умовай: з двух нумароў адзін беларускі, другі — рускі.

Як заўжды, удзельнічалі ў фэсце юныя таленты школ, цэнтраў пазашкольнай работы, дзіцячых музычных школ і школ мастацтваў Самарскай вобласці. Падключыліся іншыя этнасуполкі, якія працуюць на карысць самабытных рускай і беларускай культур. І ўрэшце праслухоўванне ўсіх ахвотнікаў, адбор лепшых нумароў ішоў цэлы дзень. А прадстаўлены былі сучасная песня і народная творчасць, інструментальны жанр і харэаграфія.

Штогод фінальны акорд “Адзінства” — гэта гала-канцэрт лаўрэатаў форуму. Ён прайшоў 2 красавіка ў актавай зале 82-й самарскай школы. Лаўрэаты выконвалі леп-

шыя нумары са свайго рэпертуару. Па традыцыі падтрымаць, павіншаваць юных артыстаў прыйшлі прадстаўнікі абласной і гарадской адміністрацыі, абласнога Дома дружбы народаў, школ-творчых партнёраў суполкі “Руска-Беларускае Братэрства 2000”, этнасуполак вобласці. Яны і выходзілі на сцэну, віталі ўдзельнікаў фэсту, віншавалі ўсіх прысутных з Днём яднання. Зачыталіся віншаванні ад Пасла Беларусі ў Расіі Ігара Петрышанкі, саветніка Пасольства, кіраўніка аддзялення Пасольства Беларусі у Прыволжскай федэральнай акрузе Васіля Новака, старшыні рэгіянальнага аддзялення ДТСААФ Расіі, генерал-маёра, этнічнага беларуса Васіля Плаўчанкі.

Мікалай Бойка, г. Самара

РАЗАМ

Наша залатая Даша

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Мы ўручылі госці кветкі і кнігу “След на Паўночнай зямлі” — пра беларусаў Комі. У ліку ганаровых гасцей быў і расійскі спартыўны каментагар Губерніеў, які не раз казаў, што “вельмі хварэе за Дашу”, называе яе фенаменам, і ўся беларуская біятлонная каманда яму не чужая. (У адной з перадач Дзмітрыя на пытанне, чаму Дар’я ў свой час не згадзілася змяніць спартыўнае грамадзянства, яна адказала: маўляў, расійская каманда — гэта як канвеер на заводзе, а беларуская — сям’я. І ў інтэрв’ю каментагар прызнаўся, што яму раіць

мы ёй падарылі нашу, беларускую песню. Так што землякі сустрэліся вельмі цёпла — як родныя людзі. Мы пажадалі “нашай Дашы” новых перамог у яе спартыўнай кар’еры, поспехаў у жыцці, запрасілі прыязджаць да нас яшчэ. Дар’я ж нам прызналася: за межамі Беларусі яе яшчэ ні разу ніхто з землякоў так цёпла не прымаў, як тут, на Поўначы. Што ж, Дар’я, нам прыемна быць першымі! Спадзяемся, што і ў іншых краінах, у рэгіёнах Расіі, дзе табе даводзіцца выступаць, землякі не раз яшчэ праспяваюць табе нашы прыгожыя песні. Ты таго варта!

У Сыктыўкары лічаць, што прыезд такіх знакамітасцяў, як Дар’я Домрачова, паслужыць добрым прыкладам для моладзі: хопіць ленавацца — трэба спортам займацца! Асабліва вялікія надзеі ўскладаем на далейшае развіццё лыжнага спорту і біятлону. І ў нас ад сустрэчы з Дар’яй Домрачовай, якая ніколі не заганарылася перамогамі, засталіся цёплыя ўспаміны. Нам гонар, што зямлячка — каралева Алімпіяды! Думаю, сустрэча паспрыяе і росту папулярнасці беларускай аўтаноміі,

Суайчыннікі падарылі Дар’і кветкі і кнігу “След на Паўночнай зямлі”

і “прыросту” ў шэрагах нашых актывістаў. Бо, на жаль, нямала і такіх людзей з беларускімі родавымі каранямі асіміляваліся на расійскіх прасторах, што, прыкрываючыся добрай фразай “усе людзі браты”, не згадваюць крэўнай роднасці з Бацькаўшчынай, забыліся мову, традыцыі, звычкі беларускіх продкаў. І Даша дапаможа “ўзаскрасаць” гэту родавую памяць — я ў тым упэўнены.

На наступны пасля сустрэчы дзень на стадыёне ў Сыктыўкары

Домрачова паказала ўсім глядачам, што такое сапраўдны біятлон з алімпійскім знакам якасці. На спартыўнае свята сабралася каля пяці тысяч чалавек — шмат у чым і дзякуючы таму, што ў гасцячэ такой знакамітасці. Гэта было сапраўднае свята для ўсяго горада. “Шаптала” і надвор’е: марознае, без ветру, свяціла сонейка — хоць за дзень да таго была завіруха. Усё ішло як па заказе!

Аркадзь Крупенька, старшыня суполкі “Беларусь”, г. Сыктыўкар

ЗЕМЛЯКІ

Чатыры мовы для паразумення

У Кішынёве зарэгістравана новае таварыства “Малдова-Беларусь”, якое ўзначаліў наш суайчыннік Генадзь Зяньковіч

Адметны ліст прыйшоў днямі ў рэдакцыю — і адразу на чатырох мовах: малдаўскай, беларускай, рускай ды англійскай. На чатырох мовах і ў такой жа паслядоўнасці пададзена назва арганізацыі на тытульным бланку, прычым чатырма рознымі колерамі: Міжнароднае таварыства дружбы і супрацоўніцтва “Малдова-Беларусь”. Як бачна, заснавальнікі таварыства сапраўды гатовы дзейнічаць не толькі ў братніх краінах, але і з пашырэннем культурных праектаў на прасторы Заходняй Еўропы, Расіі.

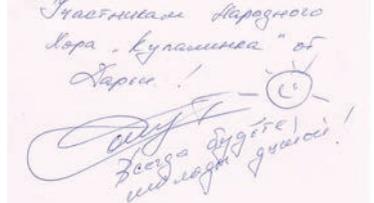
Старшыня рады новага таварыства Генадзь Зяньковіч паведаміў, што 5 сакавіка ў Міністэрстве Малдовы грамадская суполка была зарэгістравана, ёсць і адпаведны сертыфікат. “Запэўніваем вас, што сябры таварыства прыкладуць усе намаганні, каб сяброўства і супрацоўніцтва паміж двума братнімі краінамі і народамі мацнела і развівалася,” — чытаем у лісце. Кіраўнік дзякуе ўсім, хто прыняў удзел у арганізацыі суполкі, якой доўга — з часоў рас-

паду СССР — не было ў Малдове.

Нагадаем, што спадар Генадзь Зяньковіч — адзін са старэйшых беларускага руху ў Малдове, ён узначальвае яшчэ і Асацыяцыю муніцыпалітэтаў Кішынёва “Беларусь”. Генадзь Аляксандравіч прыязна піша і пра яшчэ адну ініцыятыву землякоў: нядаўна ў Кішынёве прайшла ўстаноўчая Канферэнцыя грамадскага аб’яднання “Беларускі культурны рух Рэспублікі Малдова “Кліч” (БКРМ “Кліч”). “Ганна Мазур, народжаная Вайняровіч, ведае беларускую і малдаўскую мовы, культуру Беларусі, яна маладая, напорыстая — таму я таксама выступіў за стварэнне новай суполкі, — паведамляе Генадзь Зяньковіч. — І канферэнцыю яна правяла таленавіта і фундаментальна. Я абяцаў ёй усямерную падтрымку асабіста і сваёй структурай, сувязямі, вопытам. У нас у Малдове, нагадаю, ужо 8 розных суполак беларускіх, але ж і поле дзейнасці якое вялікае! Ганна зможа аб’яднаць моладзь, у яе выдатна атрымліваюцца сцэнічныя пастаноўкі на беларускія народныя матывы. Днямі правядзем сустрэчу нашых абодвух Саветаў — абмяркуем у дэталю, як далей нам разам жыць і тварыць”.

Як бачым, па-вясноваму бурнае жыццё ў беларусаў Малдовы. У рэдакцыі рыхтуецца да друку і тэкст пра рух “Кліч”, які даслала Ганна Мазур. Мяркуем падаць яго ў бліжэйшы час.

«убрацца в Беларусь», каб «болеть там за свою Дашу». — Рэд.)

Дар’я Домрачова была ў выдатным настроі: ахвотна фатаграфавалася з землякамі, раздавала аўтографы, адказвала на пытанні. А

СВОЙ ШЛЯХ

Казкі і ява Пятра Васючэнкі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

— А з выпускнікамі сувязі пасля вучобы падтрымліваеце?

— Так, і гэта вельмі прыемна. Дарэчы, я ж выкладаю і літаратурную крытыку ў Інстытуце журналістыкі БДУ. Некаторыя выпускнікі звязалі жыццё з беларускай філалогіяй, многія працуюць у СМІ, напрыклад, на радыёстанцыі “Беларусь”: там вяшчанне на васьмі мовах, у тым ліку на кітайскай, і без выпускнікоў Лінгвістычнага ўніверсітэта не абыйсця. Кантактуем з тымі, хто пайшоў у навуку, вучыцца ў магістратуры, аспірантуры. Напрыклад, Таццяна Сыраежка рыхтуе кандыдацкую па беларускай і аўстрыйскай драматургіі. Увогуле ж на кафедры нашай не проста выкладаецца беларуская мова і літаратура — матэрыял даецца ў сусветным кантэксце: у параўнанні з іншымі мовамі ды літаратурамі. Калі каротка: мы разглядаем Беларусь за мяжой і нібы глядзім “на сябе” з-за мяжаў Беларусі.

— Вы ж і ў Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў. Як ацэньваеце яе працу?

— Вельмі станоўча. Асацыяцыя многа робіць для таго, каб нас ведалі ў замежжы не толькі як прастору на карце, але і як самастойную краіну, народ, нацыю з самабытнай культуры. Калісьці Максім Багдановіч марыў аб уваходжанні беларускай літаратуры ў сусветны кантэкст. Нас, будзем шчырымі, яшчэ мала ведаюць у замежжы. Я склаў даведнік “Сто вялікіх пісьменнікаў XX стагоддзя”, там ёсць нашы Янка Купала, Васіль Быкаў, Уладзімір Караткевіч...

Іх творчасць наднацыянальная, выходзіць за межы нацыянальных інтарэсаў, мае міжнароднае значэнне — бо яны падымалі ўніверсальныя пытанні, ішлі праз нацыянальнае да ўніверсальнага. І МАБ спрыяе дыялогу паміж народамі, дыялогу культур, літаратур.

— Чытачам “Толасу Радзімы” будзе цікава: з якіх краін вучацца ў вас студэнты, і ці маюць яны інтарэс да беларускай мовы?

— Дзякуючы добрай волі рэктара для студэнтаў, якія прыехалі з замежжа, ва ўніверсітэце ёсць бясплатны спецпраграма. Яны вывучаюць нашу мову па спецпраграме як пачатковую, і праз год ужо могуць чытаць, пісаць, размаўляць па-беларуску на розных тэмы. Студэнты з Расіі, Кітая, Японіі, Швецыі, Літвы, Грузіі, Туркменістана, Украіны ды іншых краін пад час заліку расказваюць пра сябе і свае краіны па-беларуску. Затым і беларускую літаратуру вывучаюць нараўне з айчыннымі студэнтамі.

— А дапаможнікі для вывучэння беларускай мовы на кафедрах ў вас рыхтаваліся?

— Маём і такія досвед. Два гады працавалі над праектам, арганізаваным фондам СНД. Кожная з дзяржаваў выдала падручнік па сваёй мове на рускай. Выйшаў і наш дапаможнік: “Белорусский язык для стран СНГ”. З ім можна вывучаць беларускую мову “з нуля”, з выкладчыкам ці самастойна. У 2012-м на форуме ў Астане была прэзентацыя з удзелам прадстаўнікоў краін СНД і ШАС. Гэта фундаментальнае, шыкоўнае выданне: з выдатнымі ілюстрацыямі, кампакт-дыскам.

Але быў невялікі тыраж, разышоўся імгненна. Самі атрымалі, можа, дзесяць асобнікаў, астатнія пайшлі па Цэнтрах беларускай культуры ў СНД. Часам бяруць кнігу прадстаўнікі пасольстваў Украіны, Расіі, Азербайджана... Марым яе перавыдаць.

— Хутка будзем адзначаць 500-годдзе беларускага кнігадрукавання. Мінск, а магчыма і родны вам Полацк можа стаць “Кніжнай сталіцай свету-2017”. Чым сустрэнеце юбілей?

— Полацк спрадвеку быў нашым духоўным і культурным цэнтрам, і ёсць каштоўнасці, якія не залежаць ад юбілеяў і дат. Што да выдання, то ідэю вы падалі добрую! Магчыма, да слаўнай даты прымяркую выданне свайго “Крыўскага кішэннага слоўніка”. Урыўкамі ён друкаваўся ў часопісах, яго можна будзе параўнаць з вядомым слоўнікам Вацлава Ластоўскага ці Хазарскім слоўнікам Міларада Павіча: гэты слоўнік — як мастацкі твор. Там шмат біяграфічнага, асабістага пра сяброў-літаратараў, класікаў літаратуры, якія нарадзіліся на паўночнай Беларусі, якую Вацлаў Ластоўскі называў: Крыўе.

— У 2003-м за кнігу “Жылі-былі паны Кубліцкі ды Заблоцкі” вас ушанавалі прэміяй “Гіняны Вялес” — за лепшую мастацкую беларускамоўную кнігу году. А ў рэйтынгу вашых твораў на якім яна месцы?

— На першым, пэўна: бо яна мая любімая. Па гэты час ёсць тэлефанаванні, водзкі, лісты: зусім незнаёмыя людзі дзякуюць за кнігу. Гэта краіна. Нядаўна тэлефанавала

Пятро Васючэнка: пісьменнік, літаратуразнаўца, выкладчык

ла жанчына з Тулы, пытала: з каго пісаў вобраз Кубліцкага? Можа, з яе сваякоў, бо і яна ж Кубліцкая... Дарэчы, праз выдавецтва “Мастацкая літаратура” ідзе да чытача працяг той гісторыі, пад назвай “Лета паноў Кубліцкага ды Заблоцкага”. А ў выдавецтве “Галіяфы” пабачыць свет кніга з новымі прыгодамі Папялушкі — персанажа французскага фальклору: “Папялушка праз дзесяць гадоў”.

— Вас яшчэ лічаць адным з пачынальнікаў жанру фэнтэзі ў літаратуры на беларускай мове.

Ці развіваецца жанр у Беларусі?

— А ён у нас здаўна існаваў — у выглядзе літаратурнай казкі. Згадаем вершаваныя казкі Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, “Сярэбраную табакерку” Змітрака Бядулі... Няма ж розніцы вялікай паміж літаратурнай казкай і фэнтэзі. У прынтцыпе, гэта адное і тое ж. Наш народ вельмі любіць казкі, казачную фантастыку, а магутны казачны эпас дае магчымасці інтэнсіўна развівацца жанру фэнтэзі.

Гутарку вяла Людміла Малей.

СЛАЎНАЕ ІМЯ

Гісторыя роду — гісторыя краіны

Навука і мастацтва супольна ўдзельнічаюць у вяртанні гістарычна-культурнай спадчыны

Іван Іванаў

Па ініцыятыве Арт-суполкі імя Тадэвуша Рэйтана ў мінскім Палацы мастацтва ладзілася Першая навукова-практычная канферэнцыя “Рэйтаны. Гісторыя роду — гісторыя краіны”. Пра Тадэвуша Рэйтана, аднаго са знакамітых прадстаўнікоў старажытнага шляхецкага роду, гаварылі як пра ўзор патрыятызму і любові да Бацькаўшчыны. Хоць называюць яго часам і беларускім Дон-Кіхотам...

Чаму так? Бо праславіўся спадар Тадэвуш, самааддана, па-рыцарску, з апошніх сіл баронячы разам з Самуэлем Корсакам незалежнасць сваёй Айчыны ў красавіку 1773 года. Абодва яны былі пасламі, ці дэпутатамі Сойма Рэчы Паспалітай ад Наваградскага ваяводства Вялікага Княства Літоўскага. Тады, нагадаем, складался крытычная для дзяржавы сітуацыя: кіруючыя эліты Расіі, Аўстрыі ды Прусіі, папярэдне рознымі захадамі аслабіўшы Рэч Паспалітую, у жніўні 1772-га дамовіліся аб яе захопе. І нават правялі падзел тэрыторыі паміж

сабой: гэта быў так званы Першы падзел Рэчы Паспалітай. Усяго ж іх у гісторыі было тры, у выніку чаго моцная дзяржава двух народаў знікла з палітычнай карты Еўропы. Паводле першапачатковых планаў, тэрыторыя ВКЛ адрывалася на карысць Расійскай імперыі. Прычым “законнасць” захопу павінен быў пацвердзіць Сойм, які і сабраўся ў Варшаве...

Як вядома, здаўна для паслоў на агульнадзяржаўны Сойм выпрацоўвалася спецыяльная інструкцыя. Яны павінны былі ўсімі сіламі адстойваць наказ мясцовай шляхты, не адступаючы ад яго. Рэйтану і Корсаку наказалі: настойваць на поўнай эвакуацыі расійскіх войскаў з тэрыторыі ВКЛ. І рабіць усё для таго, каб перашкодзіць працы Сейма, адстаяць незалежнасць Бацькаўшчыны, цэласнасць Рэчы Паспалітай. У прыватнасці, паслы ад Наваградчыны ўжо на першых пасяджэннях Сойма выступілі супраць здраднікаў, якія вялі справу да гібелі дзяржавы. На адным з пасяджэнняў Тадэвуш Рэйтан, да-

магаючыся ад паслоў рашэння на карысць незалежнасці, не выпускаючы іх з залы, лёг крыжам перад выхадам. Гісторыкі сцвярджаюць, што пры тым ён крычаў: “Тапчыце мяне, не тапчыце дзяржаву!”. Той трагічны момант з нашай гісторыі адлюстраваны на знакамітай карціне Яна Матэікі “Рэйтан”, напісанай у 1866 годзе. Адстаяць незалежнасць Рэйтану і Корсаку, на жаль, не удалося: расклад палітычных сіл быў яўна не на іх карысць...

Не ўсе ведаюць, што апошнія гады жыцця Тадэвуш Рэйтан правёў у родавым маёнтку Грушаўка, пад Ляхавічамі (цяпер Брэсцкая вобласць). Ён памёр у 1780-м: магчыма, не без дапамогі нядабрачыліўцаў, па адной з версій — скончыўшы жыццё самагубствам. Таму пахавалі патрыёта не ў фамільным склепе, і магіла яго не ацалела. Аднак у 1930 годзе камісія расшукала месца спачыну патрыёта. Рэшткі Тадэвуша Рэйтана захоўваліся ў склепе капліцы ў Грушаўцы, цяпер — у адным з прыватных уладанняў у Ляхавічах.

Пра гэтыя ды іншыя факты з

Тадэвуш Рэйтан

жыцця нацыянальнага героя, пра яго шляхецкі род прускага паходжання рабіліся даклады на канферэнцыі “Рэйтаны. Гісторыя роду — гісторыя краіны”. Навукоўцы, краязнаўцы, энтузіясты, выказвалі свае прапановы: як зрабіць прывабным для турыстаў родавае котлішча Рэйтанаў у Грушаўцы, напоўніць пакінуты дом новым жыццём. Гэта важна, каб аддаць даніну павагі слаўным сынам Айчыны, бо род Рэйтанаў даў Беларусі яшчэ і знакамітых пісьменнікаў, воінаў, прадстаўнікоў улады. Сістэмна працуе над гэтым і Арт-суполка імя Тадэвуша Рэйтана, дзе сакратаром мастак Зміцер Юркевіч.

Удзельнікі навукова-практычнай канферэнцыі прагледзелі дакументальныя відэафільмы “Тадэвуш Рэйтан. Беларускі Дон-Кіхот” і “Суботнік у Грушаўцы”. А вечарам, як своеасаблівы працяг канферэнцыі, у Палацы мастацтва ладзіўся фестываль эксперыментальнага мастацтва “ДАХ” — XXIII: “Забутым Героям”, у якім удзельнічалі мастакі, літаратары, творчыя гурты.

ВЕСТКИ

“Белыя росы. Вяртанне”. Знята!

Іван Іванаў

На кінастудыі “Беларусьфільм” адбыўся прэс-паказ новага фільма, створанага ў духу знакамітай камедыі “Белыя росы”

Цяжка глядзець без слёз... Ці можа гэта проста мы, беларусы, такія сентыментальныя? У аснове гісторыі — далейшыя лёсы “беларосаўцаў”, апісаныя ў кінааповесці Аляксея Дударова, якая ўжо была змешчана ў перыядычным друку. Драматург, дарэчы, быў сцэнарыстам і фільма “Белыя росы”, знятага рэжысёрам Ігарам Дабрылюбовым у 1983 годзе. Над сцэнарыем новай кінастужкі працавалі таксама Аляксандра Бутар (яна ж і рэжысёр) ды Юлія Гірэль.

Спазнаваць беларускую душу стваральнікі фільма прапануюць на спрадвечным канфлікце, што ўтвараецца ў духоўнай прасторы: паміж сэрцам і розумам, сумленнем і выгадай. Між некранутай прыродай і цывілізацыяй. І калі ў ранейшым фільме горад наступаў на вёску Белыя Росы, то цяпер канфлікт больш глабальны: у ціхім кутку беларускай прыроды хочучь пасадзіць суперсучасны праект багатыя замежныя інвестары. Гусь гэта з густам замешана на тонкіх пачуццях, каханнях, любові да роднай зямлі і... чаканні з выраю буслоў. Варта, пэўна, гэты фільм паглядзець усім, хто жадае лепш разумець дзівакоў-беларусаў.

Больш падрабязна пра фільм і прэм’еру — у наступным нумары.

РОДНЫЯ ЛЮДЗІ

Сяброўства зямляцкае сілы дае!

Суайчыннікі з курганскай суполкі “Бацькаўшчына” наведалі сваіх суродзічаў у сяле Нова-Ільінскае і ўрачыста адзначылі Дзень яднання

Іван Ждановіч

Нядаўна з рэдакцыі быў дасланы ліст да кіраўнікоў беларускіх суполак, што актыўна падтрымліваюць сувязі з выданнем. Мы прапанавалі лідарам беларускага руху ў замежжы выказацца наконт зместу газеты, яе перспектываў. Ну і смялей улівацца ў шэрагі пазаштатных аўтараў. Першыя весткі ў адказ па электроннай пошце — ён ёсць у кожным нумары на 4-й старонцы газеты! — мы ўжо атрымліваем. Невялічкі допіс даслала і кіраўнік суполкі беларусаў Зауралля “Бацькаўшчына” з Кургана Людміла Урванцава.

“Вялікі дзякуй за газету, якую мы нядаўна пачалі атрымліваць па пошце, — напісала спадарыня Людміла. — Так сталася, што расла я ўдалечыні ад радзімы продкаў, мову беларускую пакуль ведаю не настолькі добра, каб свабодна на ёй размаўляць. Магчыма, проста моўнай практыкі малавата? Хоць і разумею, наколькі гэта важна: няма мовы — няма і народа. Аднак я свабодна чытаю па-беларуску. Раней мы, беларусы ў Кургане, чыталі “Голас Радзімы” ў электронным варыянце, копіі рабілі, калі бачылі цікавыя

для нас тэксты. У нашу “Беларускую хату” прыходзяць суродзічы розных узростаў. І чытаць усё — вельмі ахвочыя, толькі б па-беларуску”.

Людміла Урванцава паведамляла, што суполка рыхтуецца святкаваць Дзень яднання народаў Беларусі і Расіі — даслала адпаведныя матэрыялы. А перад тым, як паяднацца — трэба ж і ўнутры зямляцкага кола сувязі ўмацаваць. Бо не сакрэт: пераважна з моцнымі, сацыяльна актыўнымі суполкамі ў рэгіёнах ахвотней ідуць на кантакт мясцовыя ўлады. Часцей запрашаюць на свае мерапрыемствы. Знакам таго, што “Бацькаўшчына” пашырае ўплыў і за межы горада, стала паездка актывістаў у сяло Нова-Ільінскае: вялікае паселішча, дзе даўно жывуць беларусы. Як яны там аказаліся, ці збераглі беларускія традыцыі, мову — спадзяемся, суайчыннікі пра тое яшчэ раскажуць. На гэты ж раз Людміла Урванцава даслала каларытныя фотаздымкі з сустрэчы, расказала, што суродзічам падарылі беларускія кнігі, перьядычныя выданні ды “трохі сцэнічных касцюмаў”. Зладзілі беларусы і сумесны канцэрт у сельскім клубе. Прычым танцавалі ды спявалі ўсе, хто

Спевакі з “Бацькаўшчыны” ў гасцях у нова-ільінскіх суродзічаў

туды прыйшоў. І стол накрылі для сяброўскай бяседы — усё як маебыць, па беларускіх звычаях. “У нас пакуль тры “Беларускія хаты” ў вобласці, але гэта толькі пачатак: будзе і больш!” — упэўнена Людміла Урванцава.

4 красавіка ва ўрадзе Курганскай вобласці ладзіўся ўрачысты прыём, прайшоў крутлы стол “Роля беларускіх нацыянальных культурных цэнтраў у фарміраванні агульнай культурнай гістарычнай прасторы Расіі і Беларусі”. Гэта адно з мерапрыемстваў да Дня яднання народаў Беларусі і Расіі. У ім прынялі ўдзел прадстаўнікі ўрада Курганскай вобласці, кіраўнік аддзялення “Екацярынбург” пасольства Беларусі ў Расіі Віктар Палянін, ганаровы консул Беларусі ў Цюмені Уладзімір Шугля, старшыня Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі “Нацыянальна-культурнае таварыства “Аўтаномія Беларусь” Сяргея Яфімчык, старшыня асамблеі народаў Зауралля Уладзімір Уфымцаў, старшыня Нацыянальна-культурнага цэнтра беларусаў Зауралля “Бацькаўшчына” Людміла Урванцава ды шэраг іншых цікавых людзей.

У святочным канцэрце, што

ладзіўся ў актавай зале Курганскай абласной універсальнай навуковай бібліятэкі імя А. Югава, гучалі беларускія і рускія мелодыі. Адкрываў яго песняй вядомых аўтараў Мікалая Дабранравава ды Ігара Лучанка “Расія — Беларусь” народны ансамбль беларускай песні “Журавачка” з Кургана, якім кіруе Уладзімір Дзергачоў. Потым зала падпявала знакамітую “Белавежскую пушчу” — яе выконвалі Улада і Уладзімір Лушнікавы. Цікавыя нумары прывезлі госці з Цюмені — народны ансамбль беларускай песні “Лянок”, якім кіруе Клаўдзія Зуева. Праграму прадолжалі юныя артысты Дзіцячай школы мастацтваў імя Громава: танцавалі, гралі, спявалі, у тым ліку і беларускую песню “Дударыкі”. Выступалі артысты з Цэнтра рускай культуры “Лад”: спявалі па-руску і па-беларуску.

Калі Людміла Урванцава ўручыла падзячныя лісты тым, хто працуе на карысць беларуска-расійскага сяброўства, ізноў на сцэну выйшаў гурт “Журавушка”. А фінальную песню “Добрым людзям — свята!”, што гучала па-беларуску, выконвалі разам усё ўдзельнікі святочнага канцэрта.

КНИЖНАЯ ПАЛІЦА

Той, хто шукае скарбы

Іван Іванаў

Пісьменнік Уладзімір Мазго, якога землякі ўшанавалі званнем “Ганаровы жыхар Зэльвенскага раёна”, прэзентаваў новую кнігу

Вы цікавіцеся літаратурным жыццём у беларускай культурнай прасторы? Ведаеце паэта Уладзіміра Мазго? То здзівіцеся, пабачыўшы на паліцах кнігарань ці на сайце Рэдакцыйна-выдавецкай установы “Выдавецкі дом “Звязда” чарговую яго кнігу “Адвечныя скарбы Радзімы”. Гэта не паэтычны зборнік. За больш чым сорок гадоў працы на ніве слова — а друкуецца ўрадженец “кутка паэтаў” Зэльвеншчыны з 1972 года — Уладзіміра Мазго асвоіў розныя жанры. Быў час, калі песні на яго словы гучалі на тэлебачанні і радыё, іх спявалі вядомыя артысты краіны. Лепшыя творы ўвайшлі ў паэтычныя зборнікі “Пад спеў крыніц”, “Вершаліна”, “Марафон”, “Анёл нябесны”. Паралельна ён шмат пісаў і вершаў для дзяцей — таксама зборнікі выходзілі. Працаўнік ушанаваны прэміяй Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі, літпраемій “Залаты Купідон”. Землякі таксама яго адзначылі: на сайце Зэльвенскага райвыканкама пад рубрыкай “Герой Зэльвеншчыны” чытаем, што намесніку галоўнага рэдактара часопіса “Польмя” Уладзіміру Мінавічу Мазго ў 2008 годзе прысвоена званне “Ганаровы жыхар Зэльвенскага раёна”.

І вось — “змена жанру”... На прэзентацыі кнігі “Адвечныя скарбы Радзімы” ў галерэі “Лабірынт” Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі гаварылі пра выданне, пра Уладзіміра Мазго і — шырэй — пра ролю творцаў, рупліўцаў роднага слова ў зберажэнні гістарычнай і духоўнай спадчыны роду і народу. На імпрэзу прыйшлі як калегі-пісьменнікі, так і літаратуразнаўцы, мастакі. Размова атрымалася па-сяброўску цёплай і па-дзяржаўнаму важнай. Бо, падкрэслівалася, кожны сапраўдны паэт — а Уладзімір Мазго менавіта з такіх — дбае не толькі пра ўласны кавалак хлеба, але і, як мудра сказаў калісьці Янка Купала, “пра родны загон Беларусі”. Госці знаёмлілі з выданнем, з кніжнай экспазіцыяй Нацыянальнай бібліятэкі, прысвечанай духоўным і архітэктурным скарбам Бацькаўшчыны.

А пра што ж кніга? Аўтар сам спасцігае каштоўнасць таго, што мы маем, нібы ўзважвае скарбы з мінулых стагоддзяў на вагах сваёй паэтычнай душы. Ён запрашае чытачоў адкрыць для сябе таямніцы старажытнага Бярэсця, зірнуць на свет праз байніцы Сынкавіцкай царквы-крэпасці, наведаць Дрыбін, які лічыцца сталіцай беларускіх шапавалаў, прайсціся па Ганненскім кірмашы ў Зэльве. Які, да слова, патрохі адраджаецца: сёлета пройдзе 23 і 24 жніўня. На дарогах з мінулых стагоддзяў паэт, кразнаўца нібы сустракае слынных нашых суродзічаў: Францыска Скарыну, Сымона Буднага, Рагнеду, Сафію Слуцкую. Гэта — цікавыя падарожжы таленавітага чалавека ў глыбіні народнай душы.

ПРАЕКТЫ

Палешукі маюць добры шанец

Кожны, хто родам з палескага рэгіёна, можа пакінуць адметны радок у ягонай літаратурнай гісторыі

Рыгор Арэшка

Супрацоўнікі часопіса “Маладосць” плануюць новы рэгіянальны нумар: верасень пройдзе для выдання пад знакам Гомеля і Гомельшчыны. Чаму так сышліся час і месца? Па-першае, патлумачыла галоўны рэдактар выдання Святлана Дзянісава, на гэтай зямлі, у вёсцы Шарпілаўка Гомельскага раёна нарадзіўся, і менавіта ў верасні, там вучыўся (закончыў Гомельскі інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту) вядомы паэт Анатоль Грачанікаў, адзін з маладосцеўскіх галоўрэдаў. Па-другое, сёлета спаўняецца 45 гадоў з таго часу, як быў надрукаваны знакаміты маладосцеўскі нарыс “Званы ў прадонні азёр” Уладзіміра Караткевіча. Падарожжа апошняга па Палесці, запэўніла Святлана Дзянісава, не дае спакою супрацоўнікам рэдакцыі і цяпер. То можа і гэтым летам маладосцеўцы плануюць зладзіць сваю вандроўку

Цяпер палешукі ў глыбіні, як і раней, жывуць у суладдзі з прыродай

“па палескіх слядах Уладзіміра Караткевіча”? Пакуль тое трымаецца ў сакрэце...

Сёлета “Маладосць”, аказваецца, плануе выпусціць не толькі адзін нумар, а часопісны “двухтомнік” пад назвай “Планета Палессе”. Пер-

шым “томам” якраз і стане дзвяцаты нумар: “Гомель і Гомельшчына”.

Рэдакцыя прымае ад аўтараў з Гомеля і вобласці, у тым ліку і з беларускіх суполак замежжа, творы прозы, паэзіі, крытыкі і публіцыстыкі. Стыль — вольны,

прычым могуць быць “якія заўгодна памеры” і самыя розныя жанры, манеры падачы тэкстаў. Працы, а таксама ідэі, калі яны могуць быць на карысць супольнай справе, чакаюць у рэдакцыі “Маладосці” да 1 жніўня.